

AZƏRBAYCAN

Qərənbləklə Şairi, Açıqlar, Ədəbi Əhəmiyyətli Qəzetdir

<p>Yeni Azərbaycan</p> <p>1919-cu ilin 19 Avqust tarixində qəzetin çıxması ilə əlaqədar olaraq qəzetin çıxması üçün lazımlı olan bütün xərcləri öz üzərinə götürmüşdür.</p> <p>İstiqbal</p> <p>1919-cu ilin 19 Avqust tarixində qəzetin çıxması ilə əlaqədar olaraq qəzetin çıxması üçün lazımlı olan bütün xərcləri öz üzərinə götürmüşdür.</p>	<p>Yeni Azərbaycan</p> <p>1919-cu ilin 19 Avqust tarixində qəzetin çıxması ilə əlaqədar olaraq qəzetin çıxması üçün lazımlı olan bütün xərcləri öz üzərinə götürmüşdür.</p> <p>İstiqbal</p> <p>1919-cu ilin 19 Avqust tarixində qəzetin çıxması ilə əlaqədar olaraq qəzetin çıxması üçün lazımlı olan bütün xərcləri öz üzərinə götürmüşdür.</p>
--	--

Yeni Azərbaycan

1919-cu ilin 19 Avqust tarixində qəzetin çıxması ilə əlaqədar olaraq qəzetin çıxması üçün lazımlı olan bütün xərcləri öz üzərinə götürmüşdür.

İstiqbal

1919-cu ilin 19 Avqust tarixində qəzetin çıxması ilə əlaqədar olaraq qəzetin çıxması üçün lazımlı olan bütün xərcləri öz üzərinə götürmüşdür.

Yeni Azərbaycan

1919-cu ilin 19 Avqust tarixində qəzetin çıxması ilə əlaqədar olaraq qəzetin çıxması üçün lazımlı olan bütün xərcləri öz üzərinə götürmüşdür.

İstiqbal

1919-cu ilin 19 Avqust tarixində qəzetin çıxması ilə əlaqədar olaraq qəzetin çıxması üçün lazımlı olan bütün xərcləri öz üzərinə götürmüşdür.

Yeni Azərbaycan

1919-cu ilin 19 Avqust tarixində qəzetin çıxması ilə əlaqədar olaraq qəzetin çıxması üçün lazımlı olan bütün xərcləri öz üzərinə götürmüşdür.

İstiqbal

1919-cu ilin 19 Avqust tarixində qəzetin çıxması ilə əlaqədar olaraq qəzetin çıxması üçün lazımlı olan bütün xərcləri öz üzərinə götürmüşdür.

Yeni Azərbaycan

1919-cu ilin 19 Avqust tarixində qəzetin çıxması ilə əlaqədar olaraq qəzetin çıxması üçün lazımlı olan bütün xərcləri öz üzərinə götürmüşdür.

İstiqbal

1919-cu ilin 19 Avqust tarixində qəzetin çıxması ilə əlaqədar olaraq qəzetin çıxması üçün lazımlı olan bütün xərcləri öz üzərinə götürmüşdür.

Yeni Azərbaycan

1919-cu ilin 19 Avqust tarixində qəzetin çıxması ilə əlaqədar olaraq qəzetin çıxması üçün lazımlı olan bütün xərcləri öz üzərinə götürmüşdür.

İstiqbal

1919-cu ilin 19 Avqust tarixində qəzetin çıxması ilə əlaqədar olaraq qəzetin çıxması üçün lazımlı olan bütün xərcləri öz üzərinə götürmüşdür.

Yeni Azərbaycan

1919-cu ilin 19 Avqust tarixində qəzetin çıxması ilə əlaqədar olaraq qəzetin çıxması üçün lazımlı olan bütün xərcləri öz üzərinə götürmüşdür.

İstiqbal

1919-cu ilin 19 Avqust tarixində qəzetin çıxması ilə əlaqədar olaraq qəzetin çıxması üçün lazımlı olan bütün xərcləri öz üzərinə götürmüşdür.

Yeni Azərbaycan

1919-cu ilin 19 Avqust tarixində qəzetin çıxması ilə əlaqədar olaraq qəzetin çıxması üçün lazımlı olan bütün xərcləri öz üzərinə götürmüşdür.

İstiqbal

1919-cu ilin 19 Avqust tarixində qəzetin çıxması ilə əlaqədar olaraq qəzetin çıxması üçün lazımlı olan bütün xərcləri öz üzərinə götürmüşdür.

"Azərbaycan" qəzetinin 251-ci nömrəsinin 1-ci səhifəsi

Cümə axşamı, 14 avqust 1919-cu il, nömrə 251

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Pəncşənbə, 17 zülqədətül-haram sənə 1337. 14 ağustos 1919 sənə.

Türk və islamliğa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 35 rublə, 2 aylığı 60 rublə, 3 aylığı 90 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 40 rublə, 2 aylığı 70 rublə, 3 aylığı 100 rublə. Elan fiati: birinci səhifədə sətri 5 rublə, axırncı səhifədə sətri 4 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 3 rublə.

İNNA LİLLAHİ

VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Əli bəy Qulubəyov və Sona xanım Qulubəyova, öz uşaqları ilə; zalım və cəbarlar əlində qətl edilən əvvəlincinin unudulmaz qardaşı, ikincinin istəkləri əri və axırncılarının ataları olan mərhum

TEYMUR BƏY

QULUBƏYOVUN

sənəyi-vəfatı münasibətilə mərhumun istirahəti-ruhu üçün bu gün, avqust ayının 14-də, axşam saat 7-də, mərhumun özünün Vrangelski küçədə 6 nömrəli evində fatihəxanlıq məclisi olacağını ümum dost, aşna və qövmlər-əqrəbalarına elan edirlər.

7445

İNNA LİLLAHİ

VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Şərq-Qafqaz Neft və Ticarət Səhmdaran [Səhmdarlar] Cəmiyyətinin idarəsi zalımlar əlində qətl edilən məzkur cəmiyyətin banisi və baş müdiri mərhum

TEYMUR BƏY

QULUBƏYOVUN

sənəyi-vəfatı münasibətilə mərhumun istirahəti-ruhu üçün bu gün, avqust ayının 14-də, axşam saat 7-də, mərhumun

özünün Vrangelski küçədə 6 nömrəli evində fatihəxanlıq məclisi olacağı elan edilir.

7446

ELAN

1919 sənə 14 avqust pəncşənbə [cümə axşamı] günü, gündüz saat 10-da Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

T-251

SABUNÇU İSTEHLAK CƏMIYYƏTİ

“EL DÜKANİ”

Bununla öz üzvlərinə məlum edir ki, həmin avqust ayının 15-ndə cümə günü səhər saat 10-da Sabunçu Ali-ibtidai məktəbi binasında (Birinci polis idarəsi qarşısında) Cəmiyyətin ümumi iclası təyin olunubdur.

Müzakirə ediləcək məsələlər:

- 1) 1917-1918-ci illərin hesabına baxılıb və təsdiq olunması barəsində;
- 2) Yeni idarə heyəti seçilməsi barəsində;
- 3) İclasda qaldırıla biləcək məsələlər.

Qeyd: İclas, hər nə qədər üzv gələrsə, qanuni hesab olunacaq.

Heyəti-idarə

7447

HÖKUMƏT TEATROSU

AŞSAM TAMAŞASI

DRAMA

Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy

Qardaşlarının Müdiriyyəti

Cümə günü, zilqədə ayının 18-də

(ağustosun 15-də) möhtərəm

camaatın xahişinə görə

ikinci dəfə olaraq mütəntən [təntənəli]

və ən şükuhlu [dəbdəbəli] bir surətdə

mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır

VƏTƏN

yaxud

OSMANLI-RUS MÜHARİBƏSİ

Bu faciədə göstəriləcəkdir:

Rus-Osmanlı müharibəsi əsnasında

rus-Romaniya əsgəri ilə türk

əsgərlərinin vuruşması.

Dəhşətli top atəşləri.

Türk şəfqət bacılarının

göstərdikləri məharət.

Keçən dəfə kassa qabağında basabas
olduğundan möhtərəm camaatın çoxu

biletsiz qalıb geri qayıtmaqla

tamaşadan məyus qaldıqlarını nəzərə
alaraq, bu dəfə camaatın rahatı üçün

biletlər pişəzvəqt [qabaqcadan] teatrın
kassasında satılmaqdadır.

Bununla möhtərəm camaata elan
olunur ki, Parapet qarşısında olan

DARDANEL

lokantası bu gündən etibarən “Morskoy
restoratorlar” təhti-nəzarətinə [tabeçil-
liyinə] keçmişdir. Nahar və şam təcrübəli
aşpazın təhti-nəzarətində [nəzarəti altın-
da] buraxılır. Nahar və şam vaxtı strunni
orkestr [simli orkestr] icrayı-ahəng edir.

7433

SİRK “MODERN”

Pəncşənbə günü avqustun 14-ndə
1919-cu ildə Traveli Qardaşlarının bene-
fisi olacaqdır. Məşhur sportsmen Pyotr
Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəm-
məl surətdə vücuda gətirilmiş Fransa
güləş mübarizəsinin 47-ci günüdür.
1919-cu ilin məşhur cahan pəhləvanı
namı və Azərbaycan fəxri şərifi və 30.000
manat mükafat.

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-nci: İki məşhur pəhləvanın ikinci
görüşü: Qırmızı Maska – Naməlum.

2-nci: Mustafa Əhmədov – Aleksandr
Kalişeviç.

3-ncü: Djiovani – Raqenbaum.

Tamaşa başlanacaq axşam saat 8
tamamda. Pəhləvanların çıxışı 11-in ya-
rısında. Mübarizə Yelizarovun təhti-nə-
zarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: Təzə artistlər və pəhləvanlar
gəlir.

7443

ELAN

Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarəti tə-
rəfindən bu avqust ayının 11-dən başla-
yaraq “Eyzensmidt” zavodunun yanında
olan (рядомъ съ заводомъ Айзен-
шмидтъ) Nəzarətin odun və kömür skla-
dından [anbarından] hər adama pudu 20
manatdan bir kisədən fəzlə olmayaraq
kömür buraxılacaqdır.

DAXİLİYYƏ NAZİRİ

HƏZRƏTLƏRİ TƏRƏFİNDƏN

ELAN

Bu gün, avqustun 14-cü gününü Fəh-
lə Konfransı heyəti-rəyasəti Könüllü ordu
müqabilinə protesto günü elan etmişdir.
Bu gün əlahəzrət İran şahı Bakıya varid

olacağından, əhaliyə təklif edilir ki, tam nizam və asayışı baqi saxlayaraq hər kəs öz işində olsun. Heç bir nümayiş, ictimai [toplanma] və mitinqlərə yer verilməyəcəkdir. Nizam və asayışı pozmaq üçün yapılan hər növ çıxış silah gücü ilə yatırılacaqdır.

Daxiliyyə naziri: N.b.Yusifbəyli

Bakı, 14 avqust 1919

ZƏHMƏTKEŞLƏRƏ XİTAB

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavat” firqəsi tərəfindən bugünkü tətil münasibətilə böylə bir müraciətnamə nəşr edilmişdir:

Millətdaşlar, yoldaşlar!

Sizi ayın 14-də birgünlük zabastovkaya çağırırlar. Sizə deyirlər ki, gəlin “Denikin qorxusu”na qarşı protest edin. Anladırırlar ki, Azərbaycan qorxudadır.

Bəli, yoldaşlar, doğrudur, vətəndaşlar!

Mövqemiz çox nazik [həssas], məmləkətimizin qorxusu çox böyükdür. Hamımız bir adam kimi hüriyyətimizi, istiqlalımızı müdafiəyə hazır olmalıyıq. Fəqət bizi bu müdafiəyə kim çağırmalı və kimin sözünə baxaraq istiqlalımızın müdafiəsinə lazım olan hərəkəti etməliyik? Azərbaycan fikrinin xadimlərinəmi, yoxsa istiqlalımızın düşmənlərinəmi qulaq asmalıyıq?

Yoldaşlar, diqqət ediniz, sizi zabastovkaya çağırən nə Parlaman, nə hökumət, nə də Azərbaycan fikrinin anası “Müsavat”dır. Sizi küçəyə çıxartdırmaq istəyən və sizin adınızla öz istədiyini yerit-

mək qəsdində olan “konferensiya”dır. Bu “konferensiya” havaxtdan istiqlalçı, havaxtdan azərbaycançı oldu? Biçeraxovun başına and içən menşevik eserlərimi, yoxsa Azərbaycan yerinə bizə xarabalar vəd edən Şaumyan bolşevikinə vərəsələri Mikoyan, Mirzoyan naiblərimi bizim istiqlalımızı müdafiə edirlər?

Yox, yoldaşlar, onların istədiyini Azərbaycan deyil, yapmaq istədikləri zabastovka dəxi yalnız Denikini protest deyildir. Onlar bir daşla iki quş vurmaq istəyirlər. Denikinə qarşı deyə xalqın kökünü qazımaq, həbsdə olan bolşeviklərin buraxılmasını istəməklə də əsl istədiklərini almaq.

Konferensiya idarəsində olan böylə bir nümayişə əmin olunuz ki, yalnız bolşeviklər deyil, denikinçilər özləri də iş-tirak və yürüşə kömək edəcəklərdir. Çünki bu vasitə ilə xalqı bir tərəfdən hökumətə qarşı sözlərlə soyudacaq, digər tərəfdən də ingilislər əleyhində düşmənanə hərəkətlər çıxaracaq, bu surətlə də Bakıda bolşevik qüvvətinin çoxaldığını göstərəcəklərdir. Böylə göstəriş təbiidir ki, Denikinə böyük bəhanə verəcək ingilislərə desin ki, gördünüz, Azərbaycanın hökuməti zəifdir, qüvvət bolşeviklərdədir və onun üçün gərək mənə icazə və qüvvət verəsiniz ki, Bakıya girəm.

Nəüzübillah, Denikin Bakıya girməli olsa, inanınız ki, Mikoyanlar, yoldaşlarından ərinməyən Qarayevlər dava meydanında olarsa, kəndiləri ilə bərabər şübhəli konferensiyaçıları deyil, inanmadıqları və burjuv saydıqları müsavatçıları görəcəklərdir.

İnsan qara torpaqdan da kəmağil olmalıdır insansın ki, yerləri, yurdları, hiss-

ləri, nəsəbləri, sabiqə və məqsədləri bəli olmayan bir taqım macəraçı adamlar gəlib mənfəətimizi tanıdığımız, bildiyimiz adamlardan yaxşı dərk etsinlər.

Bolşevikə nə var, babasının yurdu deyil ki... İğtişaş salar, əgər tutarsa bolşevik, tutmazsa Denikin qazanar. Hər halda, rus qüvvəti Bakıya gələr. Macəraçı Bakı bolşevikinin bundan başqa qəsdı olmadığı siz Mart hadisəsi kimi faciəli və qələrdə görmüşsünüz.

İştə, millətəşlar, inanmayınız, kasa aşdan isti olamaz. Sizin istıqlalınızı, Cümhuriyyətinizi müdafiəyə məmur namuslu bir şəxsin idarəsində məsul hökumətiniz vardır. Sizi lazım olduğu zaman nümayiş və tətılə çağırar. İnanmışınız Azərbaycan fikrinin həqiqi xadimi, tanınmış firqəniz var. Siz onlara baxınız. Yoxsa zahirləri xoş, batınləri batıl adamların sözüne baxmayıb yerinizdən olmanız.

Hökumət indiki zamanda istıqlalımızı təhdid edən asi qüvvətlərlə və xaricdən gələn təhlükələrlə mübarizə etməkdədir. Lənkəranı əvvəl bolşeviklərdən, şimdi də dabravollardan xilas edir. Qəhrəman əsgərlərimiz il yarımından ziyadə düşmənləndə can verən müsəlman qardaşlarımızı xilasa gedirlər. Namdar [adlı-sanlı] yoldaşlarımız orada, Lənkərandadırlar. Yalama səngərləri köksünü düşməne siper etmiş igid əsgərlər və fədakar könnüllülərlə möhkəmlənmiş, dəniz tərəfdən dəxi kəndimizi müdafiəyə lazım olan tədbirləri hökumətimiz unutmamışdır. Böylə bir zamanda şübhəli adamların arxasına düşüb də hökumətə qarşı çıxmaq, filan Rusiya bolşevikini xilas eylə deyə nümayişlər yapmaq, həqiqətə bax-

sanız, köksünü düşməne gərmiş əsgərlərin kürəyinə xəncər soxmaqdır.

Sən ey azərbaycanlı vətəndaş, ey zəhmətkeş yoldaş, əlbəttə ki, böylə bir hərəkətdə bulunmaz, sabah ayın 14-də çağırılan zabastovkaya əsla iştirak etməzsən!

*Bakı Komitəsi
Bakı, 13 avqust 1919*

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Xüsusi teleqraf

(Öz müxbirimizdən)

Bu gün avqustun 12-də Şuşa şəhərinin yaxınlığında olan Şuşa kəndində 7-ci erməni fəvqəladə syezdi iniqad edir [toplaşır]. Syezdin ümdə məsələsi Qarabağ və Zəngəzur ermənilərinin Azərbaycan Hökumətinə tabe olmasıdır. Bu gün və yarın iclas Şuşa kəndində olub, həyəti-rəyasət və komissiyalar intixab ediləcəkdir [seçiləcəkdir]. Sonra syezd Şuşa şəhərinə köçürülüb, general-qubernatorun hüzurunda iclas edəcəkdir. Ümum erməni camaatının arzusu budur ki, syezd əsas məsələni lazımevi-idraklı və Zaqafqaziyanın indiki ağır vaxtıdakı halını nəzərə alıb biduni-müləhizə şəxsən qət etsin. Təfsilatını məktubla gözləyiniz.

Axundov

(Royter agentəliyindən)

11 avqust

“Tayms” bəyan edir ki, səlahiyyətədar şəxslər İngiltərədə vüqu bulmaqda olan şurişlərin [iğtişəşlərin], əsası əcnəbi məm-

ləkətlərdə, məmləkəti bərpad etmək qəsdilə olan sui-niyyətin bir hissəsi olmasına inanırlar.

Ser L. Qrinvud Avamlar Kamerasında bəyan etmişdir ki, Britaniya qoşununun geri çağırılması qət olunması Moskva Bolşevik Hökumətinə qarşı siyasətimizin dəyişilməsini göstərir. Britaniya Hökuməti kəndi malları üçün bazar təmin etmək nə qədər əhəmiyyətli olduğunu dərk və bunun üçün lazım gələn tədbirləri itixaz edir [tədbirləri həyata keçirir].

Vaşinqton - Hərbiyyə naziri Amerika Konqresinə bir qanun idxal etmişdir. Bu qanun mövcubincə [qanuna əsasən] sülh vaxtı ordunun miqdarı 500.000 nəfərdən ibarət olasıdır və hər bir gənc 19 sınına [yaşına] yetdikdə üç ay əsgərlik vəzifəsini ifa edəsidir.

Kopenhagen [Kopenhagen] - Vyanadan xəbər verirlər ki, slovaklar bavariyalıların hücumundan ehtiyat edib əsgəri tədbirlər görürlər. Xəbər verirlər ki, general Franşe D'Esperi tələb etmişdir ki, Peştə Hökuməti istefa verib kəndi yerini yeni asudə intixab olunmuş hökumətə buraxsın və bəyan etmiş ki, əks surətdə fövri [dərhal] hərbi binagüzarlıqlar [addımlar] başlanacaqdır.

(Bolşeviklərin məlumatı)

- Moskvadan xəbər verirlər ki, Şərq cəbhəsindəki müvəffəqiyyətə görə, Xalq Komissarları Şurası tərəfindən Sibirya işləri haqqında komissiya təşkil edilmişdir.

- Yekaterinburqdan verilən xəbərlərə görə, Kolçak vəhşiliyindən güllələnənlərin və xəsarətdidələrin siyahısı tutulmaqdadır. Minlərcə adam tələf olmuşdur.

Moskva - 9 avqust - Şərq cəbhəsində Mejozer[nı] dairəsində Murman səmtində bizim hissələr müvəffəqiyyətli surətdə hücum keçib Murman dəmir yolu ilə irəliləmişlərdir. Petrozavod[sk] dairəsində müharibə ilə biz Samozer[o] gölü ətrafında bir neçə kəndləri işğal etdik. Biz əsir və pulemyot almışıq.

Qərb cəbhəsində - Pskov dairəsində bizim hissələr yürüşdə davam edirlər. Porxovun 20 verstliyində bir neçə kəndi işğal etmişlərdir.

Minsk dairəsində Minskin şimal tərəfində düşmənlərin təzyiqi ilə bizim hissələr şiddətli müharibədən sonra, Minskin 5 verstliyində yeni səngərlərə çəkilmişlərdir.

Molodeçno səmtində biz, İzyaslavl mövqifini tərk etdik. Baranoviç səmtində Nesvijin cənub tərəfində müharibə edirlər.

Cənub cəbhədə - Jmerin dairəsində Severinovka mövqifi yanında topçularımız tərəfindən düşmənlərin zirehli qatı təxrib edilmişdir.

Şərq cəbhəsində - Çelyabinski dairədə Çistoye mövqifinə çıxmışıq.

Moskva - 10 avqust şimal cəbhəsində Mejozer dairəsində Murman səmtində Sandal gölünün şərq kənarında bizim üçün müvəffəqiyyətli müharibə gedir.

Qərb cəbhəsində - Karel dönümündə [bərzəxində] Beloostrov dairəsində patlangıç güllələrlə bizi atəşə tutmuşlardır. Narv səmtində bizim hissələr müharibə ilə bir neçə kəndlər işğal etmişlərdir.

Minsk dairədə avqustun 8-də biz müharibə edərək Minsk şəhərini düşmənlərə tərk etdik.

Sinyavino səmtində bizim hissələr düşmənlərin təzyiqi ilə Sinyavinonun 25

verstliyində olan yeni səngərlərə çəkilmişlərdir.

Cənub cəbhədə - Paltava səmtində Paltavanın 35 verstliyində müharibə gedir.

Boqoduxov səmtində düşmənlərin təzyiqi ilə biz, Axtırka şəhəri ilə Smorodino mövqifini tərk etdik.

Sudja-Belqorod səmtində biz Qotnya kəndini tərk etdik.

Pavlov səmtində Bobrovun 40 verstliyində Bityuq nəhri boyunca müharibə davam edir.

Kalaç səmtində bizim hissələr Talov mövqifini işğal etdilər. Kamışın səmtində Kamışının 100 və 35 verstliyində müharibə gedir.

Petrov səmtində bizim hissələr 10 verst geriyə çəkilmişlərdir.

Uralsk səmtində Uralskın 100 verstliyində bir neçə kəndi işğal etmişik.

Orenburq Sterlitamak səmtində bizim qoşunların müvəffəqiyyətli həmləsi davam edir. Belə ki, qoşunlarımız Buqulçanın 45 verstliyinə çıxmışlardır. Burada 125 nəfər kazaklar bizim tərəfimizə keçmişlərdir.

Çələbi səmtində qoşunlarımız Çelyabinskin 110 verstliyinə çıxmışdır. Şadrin səmtində bizim hissələr Miass nəhri boyunca çıxmışlardır. Turin[sk] dairəsində Tümen şəhəri tərəfimizdən işğal edilmişdir.

* * *

N-ski ordunun ştabı - Pskovun şimal-şərq tərəfində qanlı müharibə vəqə olmuşdur. Bu müharibədə düşmənlər domdom güllə [partlayıcı güllə] işlətmişlərdir.

Bizim hissələr ağların əks-həmləsini dəf edib irəliləyərək bir neçə kəndləri işğal etmişlərdir. Kurlanda və Liflanda cəbhələrinə atışma davam edir.

* * *

Dvinsk səmtində Novo-Aleksandrovkaya üzərinə yürüş edən düşmənlər tərəfimizdən geriyyə püskürdölmüşlərdir.

* * *

Konotop – “Yujni kray” qəzetəsi yazır: Məhəlli [yerli] aksioner səhmdaran və sığorta cəmiyyətləri dabravollar nəfinə [xeyrinə] yarım milyon manat ianə etmişlərdir.

Bolşeviklərin məlumatı

8 avqust

Moskva - Şimal cəbhəsində - Peçor[sk] dairəsində bizim hissələr Troistskinin 20 verstliyində bir neçə kəndlər işğal etmişlərdir.

Qərb cəbhəsində - Pskov dairəsində Porxov səmtində bizim hissələr Porxovu işğal etdilər. Minsk dairədə Molodeçin[o] səmtində düşmənlərin təzyiqi ilə bizim hissələr Minskin 35 verstliyində yeni səngərlər işğal etmişlərdir. Baranoviç səmtində bizim hissələr müharibə ilə Nesvijin cənub tərəfində yeni səngərlərə gəlmişlərdir.

Cənub-qərb cəbhəsində - Dubinsk səmtində bizim hissələr Şepetovkanın 50 verstliyində yeni xətlərə çıxmışlardır.

Proskurov səmtində bizim hissələr müharibə ilə 15 verst geriyə çəkilmişlərdir.

Xarkov dairəsində Belqorod səmtində düşmənlərin təzyiqi ilə Qrayvoronu işğal etdik. [Qray]voronun 20 verstliyində müharibə gedir. Voronej dairəsində Yevstratov[ka] səmtində Liskinin 30 verstliyində bir neçə kəndlər işğal edilmişdir.

Bobrov dairəsində bizim hissələr müharibə ilə Novaya Çıqlanı işğal etmişlərdir.

Novoxopyorsk səmtində bizim hissələr müharibə ilə Abramovka mövqifini işğal etdilər.

Şərq cəbhəsində - Tsarev səmtində Volqanın sağ tərəfində Çornı Yarın 15 verstliyində bir kənd işğal edilmişlərdir. Əsir və 20 pulemyot alınmışdır. Düşmən təyyarəsi Çornı Yara 100 ədəd bomba tökmüşlərdir. Ural dairəsində Uralskın 40 verstliyində bizim hissələr kəndlər işğal etmişlərdir. Çələbi səmtində biz Çələbinin 70 verstliyinə çıxmışıq.

Macarıstanda

Lion - Mövsuq [etibarlı] mənbələrdən verilən xəbərlərə nəzərən, Peştəyə varid olan [gələn] Romaniya qoşunları əhalini qarət edib rəhn sifəti ilə yeni Kabinənin iki nəfər üzvlərini həbs etmişlərdir. Digər bir rəvayətə görə, romaniyalılar İtaliya səfərəti [səfirliyi] vasitəsilə Müttəfiqlərdən bir nota almışdır. Fəqət onlar notaya əbədən [əsla] əhəmiyyət verməmişlərdir. Hal-hazırda Romaniyanın Peştədə 45 min nəfərlik ordusu vardır. Macarıstanın ricasına görə, İngiltərə, Fransa, İtaliya şəhəri mühafizə etmək üçün birer alay göndərmək istəyirlər. Bundan əlavə, İngiltərə Dunaya xırda hərbi gəmiləri göndərir. Müttəfiqlərin ümdə məqsədləri macarlı-

lar üzərində kontrol qoymaqdır. Romaniyalılar Peştədə müstəqildirlər. Müttəfiqlərlə heç bir əlaqədə bulunmayırlar. Romaniyalılar yeni Macarıstan Hökumətini qəbuldan imtina edirlər və tələb edirlər ki, Macarıstan müqəddəratı həllində Romaniyanın qəti səsi olsun.

Cəbhələrdə

Volnoye səmtində - Kriniçnoye denilən yeri tərk etdik.

Cənub-qərb səmtində - Jmerin dairəsində bizim hissələr Jmerinin 10 verstliyində vaqə səngərləri işğal etmişlərdir.

- Cənub cəbhəsində Paltava səmtində biz, Qoqolevka mövqifini tərk etdik. Axtırka səmtində bizim hissələr hücum keçərək Axtırkanın şimal-qərb xəttinə çıxmışlardır. Düşmən təzyiqi ilə biz Novoxopyorsku tərk etdik. Kamışın səmtində bizim üçün müvəffəqiyyətli olan müharibə davam edir.

* * *

Şərq cəbhəsində Ural dairəsində Orenburq səmtində Sterlitamak dairəsində bütün cəbhə boyu bizim yürüşümüz davam edir. Çelyabinsk dairəsində şəhərin 10 verstliyində olan Kilosillesinə yetişdik.

Tümen dairəsində bizim hissələrimiz Yalutorovsk üzərinə hücum edirlər.

* * *

Ukrayna Şura ordusunun məlumatı - Sarmen dairəsində sakitlikdir. Lutsk dairəsində təbəddülat [dəyişiklik] yoxdur. Radivilovka səmtində bizim hissələrimiz komandanlarının əmri-

nə itaət edərək Qorın çayı tərəfinə çəkilməkdə davam edirlər. Jmerin hissəsində düşmənlər bizə həmlə etmək istəsələr də, pişəzvəqt [qabaqcadan] ittiyax etdiyimiz tədbirlər sayəsində onların qabağını almağa müvəffəq olduq. Dəhşətli müharibə də davam edir. Oçakov dairəsində düşmənlərin hərbi gəmiləri limana daxil olaraq ağır toplarla Oçakovu ciddi surətdə atəşə tutmuşlardır. Saat yarım müddətində şəhərə 500 top gülləsi buraxılmışdır. Şəhərdə bir çox evlər dağıdılmışdır. Xersonun 30 verstliyində vaqe Stanislav düşmən flotu tərəfindən atəşə tutulmuşdur. Arxada quldurların fəaliyyətini bərtərəf edirik.

Odessanın 25 verstliyində Novı Buldınka [və] Kremidovka düşmən dəstələri tərəfindən dəmir yol xətti dağıdılmışdır.

Mirov mövqifi [stansiyası] və Besansk kəndi dairəsində düşmənlərin cəbhə boyu həmlələri tərəfimizdən dəf edilmişdir.

Çumak səmtində düşmənlər güclü qüvvə ilə bizim hissələrimizi sıxışdırdılar. Ona görə də, qoşunlarımız yeni səngərlərə çəkilirlər. Daxildə quldur dəstələrini məhv edirik.

Talaşak qəzasında Zilivni dəstələrin fəaliyyətinə xatimə çəkilir.

Kiyev - Yekaterinoslav səmtində bizim müvəffəqiyyətli olan müharibə davam edir. Hələlik təhqiq edilməmiş olan məlumata görə, bizim hissələr yenidən Verxnedneprovsku işğal etmişlərdir. Paltava dairəsində heç bir təbəddülat [dəyişiklik] yoxdur. Bəzi yerlərdə bizim qoşunlarımız neçə verst qərbə çəkilmişlərdir. Düşmənlərin qərb tərəfində olan həmlələri bir

qədər təxirə düşmüşdür. Ümid var ki, az bir zamanda tamamən onların qarşısı alınıb da yürüşlərini dayandıracağız.

Bobruysk - Daxiliyyə nazirinin bina-güzarlığı [sərəncamı] ilə sabiq jandarma şefi, Komarov nami-müstəarı [gizli adı] ilə Varşavada yaşayan general Kurlov həbs edilmişdir.

Lehistan

Bobruysk - “Varşavskaya qazeta” yazır ki, Lehistan [Polşa] Kabinəsi tamamilə istefa verdi. Zənn edilir ki, yeni Kabinə Parlaman üzvlərindən deyil, iş bilən fəal şəxslərdən təyin ediləcəkdir.

- Berlindən xəbər verilir ki, Almaniya bolşeviklərinin başçıları Myuzan və Vedler, xəyanət etdiklərindən dolayı, hər biri 15 ildən 18 ilədək həbsə məhkum edilmişlərdir.

- Almaniya Milli Fırqəsi konqresi, Hollandiya kraliçasına müraciətlə təvəqqe edir ki, kayzeri-məxlunu [taxtdan salınmış kayzeri] Hollanda Müttəfiqlərə verməsin.

- Sabah, yaxud birisi gün Sülh bayramında iştirak etmək üçün Hindistan qoşunları varid olacaqdır [gələcək].

- Kömür mədənlərinin ümumiləşməsinə qarşı Parlamanın 30 nəfər üzvləri Lloyd Corca protesto etmişlərdir.

London – Buenos-Ayresin cənub tərəfində seylab [sel] əmələ gəlmişdir. İn-

san tələfatı vardır. Camaatın əmlakı çox mütezərrir olmuşdur [zərər görmüşdür]. Bir çox mal-qara qarq olmuşdur.

Kozlov - Fərtilərin sözüə görə, Ust-Medveditski okruqunda qırmızılərin zül-mündən dolay üsyan əmələ gəlmişdir. Kazakların halı fənədir. Luqansk dairəsində əmələlərin səfərbərliyi müvəffə-qıyyətsiz olmuşdur. Kletksaya və Kon-naya dairəsində 16 yaşından 50 yaşına-dək kazaklar səfərbərliyə cəm edilmiş-lərdir. Ona görə də çöl işləri başsız qal-mışdır. Mixaylovka kəndində səfərbər-liyə alınmış olan 3 min nəfər dabravol cərgəsinə daxil olmaqdan imtina etmiş-lərdir. Bunların pulemyotu da vardır. Kil-movski alayın 3-cü batalyonu səngərə getməkdən imtina etdiklərindən tərksi-lah edilib arxaya aparılmışdır. Borisov-lesk və Balaşov altında olan vəziyyət kazakların halını dəyişmişdir. Əhali qaçan saldatları gizləyir.

- Londondan xəbər verilir ki, general Denikin Kurska yaxınlaşmışdır.

TÜRKİYƏDƏ

Anadoluda konqre

Türkiyə Baş naziri Parisdən qayıtdıq-dan sonra xəbər almışdır ki, Anadoludan alınan məlumata görə, müxtəlif tayfa başçıları məmləkətin gələcək müqə-dəratı məsələsini müzakirə etməkdən ötrü öz təşəbbüsatları ilə Ankarada bir konqre dəvət etməyi təhti-qərara alıb işə başlamışlardır. Bu münasibətlə Da-

mad Fərid paşa göndərdiyi təmimna-mədə [sərəncamda] deyir ki, Qanuni-əsa-si [Konstitusiya], paytaxtda dəvət edilib Sultan tərəfindən açılan Parlamandan başqa bu cür ictimalara yol verməyir. Bu cür konqreyə nümayəndə intixabı [se-çilməsi] qanunsuz və Qanuni-əsasi əley-hinə hesab olunacaqdır. Orada iştirak edənlər də qanunu xələdar edən [pozan] ədd [hesab] ediləcəklərdir.

Məhkəməyi-hərbiyyə

Nazim paşa Daxiliyyə naziri təyin edildiyinə görə, Hərbiyyə Məhkəməsin-də onun yerini Zikri paşa tutacaqdır. Bu yaxınlarda məhkəmə bir çox işlərə bax-mağa başlayacaqdır. Sonra İstanbul po-lisi müdiri Bədri bəyin və polis siyasi şöbəsi naçalniki Rəşid bəyin və İstanbul komendantı Şahab bəyin işlərinə baxı-lacaqdır.

Kayzerin Quranı

Ruhani Müəssisələr naziri [Elmalılı Məhəmməd] Həmdi əfəndi xəlifə Os-man tərəfindən yazılan Quranın impera-tor Vilhelmə hədiyyə edilməsi xəbərini təkzib edir. Nazirin dediyinə görə, həmin Quran hal-hazırda Sultanın xəzinəsin-dədir. Vilhelmə əl ilə yazılmış başqa bir Quran əta edilmişdir.

Siyasi mühacirlərin övdəti

Damad Fərid paşa Parisdən qayıt-dıqdan sonra, İsveçrədə olan Türkiyə si-yasi mühacirlərinin İstanbula qayıtma-larına icazə almaqdan ötrü iqdamatda bulunmaqdadır [təşəbbüs göstərməkdə-dir]. “Təsvir” qəzetəsinin verdiyi xəbərə görə, bir para təsəvvürata binaən [görə],

hal-hazırda [Məhməd] Şərif paşanın, [Prins] Səbahəddinin, [Salih] Münir paşanın və bir çox başqalarının Türkiyəyə qayıtması arzu edilməyir.

Rus qaçqınları

Türkiyədə olan rus qaçqınlarının və-tənlərinə qayıtması üçün İstanbulda bir cəmiyyət təşkil edilmişdir. Bu cəmiyyət bolşeviklərdən azad olan rus portlarına sərnəşin və mal gətirəcəkdir.

İzmirdə taun

İzmir vilayətində taun gəldikcə şiddətlənməkdədir. Buna görə, İstanbulda karantin qoyulmuşdur.

İranda məşhur şeyxlərindən Əcəm paşa Osmanlı Hökumətinə bir teleqrafla müraciət edərək xəbər verir ki, ancaq bu günlərdə Diyarı-Bitara (Ermənistandadır) varid olmuşam [çatmışam]. İranda olan qəbilələrin bütün şeyxləri Osmanlı Hökumətinə izhari-übudyyəti edirlər [tabe olduqlarını bildirirlər].

Bir paroxodun qərq

Qara dənizin Lazistan kənarında “Tilabəş” namında bir türk paroxodu qərq edilmişdir. Bu paroxod İstanbuldan Batuma qəhvə, qənd, sirkə və sair mallar gətirmiş. Paroxod seyr edici minaya toxunub qərq olmuşdur. Paroxod arxa tərəfindən dəlinmişdir və nəticədə paroxod suyun dibinə getmişdir. 250 nəfər sərnəşindən ancaq 17 nəfər xilas olmuşdur. Bunların bir hissəsi Batuma, bir hissəsi isə Novorossiyskə varid olmuşdur.

Paroxodun komandiri, müavini və matrosların əksəri həlak olmuşlardır. Bu paroxodu Batum tacirlərindən Qoqışvili icarəyə götürübmüş. 11 milyon 500 min rubləyə sığorta edilmişdir.

ƏFQANISTANDA

Əfqanların hücumu

İngiltərə xəbərlərində deyilir ki, əfqanların güclü bir dəstəsi Dakka yanında ingilis əsgərləri mövqeyinə hücum edib ingilis əsgərlərinin atəşi ilə dayandırılmışdır. Əfqanlar hücum etmək istəmişsələr də, müvəffəqiyyətsizliklə qurtarmışdır. Bu hücumda əfqanlar 200 nəfər tələfat vermişlərdir. İngilislərdən 12 nəfər yaralanmışdır.

- Əfqanların xırda bir başıpozuq dəstəsi İngiltərə aeroplanlarını xarab etməkdən ötrü aeroplan mövqifinə hücum etmişdir. Qaraqollar əfqanları görüb atəş açmaqla onları geri çəkilməyə məcbur etmişlərdir.

- Əfqan siyasi dairələrinin Kabildə vəqə olan xüsusi müşavirəsi mütərikə şəraiti [atəşkəs şərtləri] təqdim etməkdən ötrü Hindustana sülh heyəti göndərilməsi tərəfdarı olduğunu izhar etmişdir.

İRANDA

Kürdüstanda

“Rə'd” qəzetəsinin yazdığına görə, Kürdüstan əhvalı əvvəlki kimi ciddi və təhlükəlidir. Üsyan edən tayfalardan baş-

qa Cənubi Kürdüstan kürdləri arasında da həyəcan başlanmışdır. Asayiş bərpa edilməsindən ötrü göndərilən hökumət əsgərlərinin köməyinə İngiltərə cəza dəstələri yollanmışdır. Mortke kəndi yanında üsyançıların böyük qüvvəsi olduğu kəşf edilmişdir. Üsyançılarla hökumət əsgərləri arasında müsadimə [toqquşma] olacağı hər gün gözlənilir.

Mazandaran əhalisinin tərkisilahi

İran hökumətinin rəsmi qəzetəsi olan “İran” Mazandaran əhalisinin tərkisilahi edilməsi haqqındakı hökumət qərarından bəhs edib, İranın başqa yerləri əhalisinin ümumən, İsfahan vilayətinin xüsusən tərkisilahi edilməsini məsləhət görür.

Azərbaycan sərhədində

Təbrizdən “Rə’d” qəzetəsinə teleqraf edirlər ki, Culfadan verilən xəbərlərə görə, ermənilər uzun müddət qanlı müharibələr etdikdən sonra Naxçıvanı və İrəvan quberniyasının başqa şəhərlərini saxlaya bilmədilər. Ermənilər buraları boşaldıb İran tərəfə qaçmışlardır. Ermənilər İran sərhədinə çatdıqda İran məmurları onların silahlarını əllərindən alıb İrana buraxmışlardır. Təbrizdə bir çox erməni qaçqını vardır ki, artıq ehtiyac içindədirlər.

ƏRZAQ PAYLAMAQ

Dəhşətli Cahan hərbinin vüqusu [meydana gəlməsi] kimsəyə fayda vermədiyi kimi, yaratdığı şeylər də kimsəyə fayda verməmişdir. Hər bir tərəfinə baxılırsa,

həp hiylə, həp budalalıq müşahidə olunur.

İnsanfirib [aldadıcı; hiyləgər] əsas üzərinə qurduğu müəssisat və təşkilat həp şiddət, həp dəhşət, fəqət tam mənası ilə saxtakarlıqdan ibarətdir. Bu şiddət, bu dəhşət sayəsində yüzdə onu təşkil edən bir sinif qayət müstərik [rahat] və geniş bir həyatla keçinir, doxsanı isə böyük bir kütleli-bəşər daima fəlakət içərisində yuvarlanır, parçalanır, atəşlər şiddəti ilə həyatından məhrum olur. Bəqiyətüssü-yufu [mühariədə qırılmayıb sağ qalanları] da ərzaq və məkulat [yemək] sıxıntısı altında əzilir, boğulur.

Əvət, burası məmləkətin daxilində qiyamətlər qopardı, yağmaçılar hazırladı. Əhali yek-digərinə [bir-birinə] düşməni, cani kəsildilər.

Bu müdhış qailəni [qaygını, çətinliyi] təhvin və təxfif [asanlaşdırmaq və yüngülləşdirmək] üçün kartoçka üsulu ehdas [yaradıldı] və tətbiq olundu, “kooperasiya” təsis edildi. Məhəllərdə kooperativlər cəmiyyətləri açıldı. Bununla ərzaqsız qalan əhaliyə müəyyən bir miqdar ərzaq verilməyə başla[n]dı.

Fəqət kooperativ başına çökən qara qartalların çəngalından [caynağından] heç bir şey xilas olmayırdı. Əlli pud alınan qəndin ancaq on pudu, iyirmi kisə gətirilən onun yalnız üç kisəsi paylanırdı. Bəqayası [qalanı] həp anbarlara vurulurdu. Kəndi ehtiyaclarını ödəyəcək qəndər də saxlanırdı. Fəzləsi ağır fiyata ötdə-bəridə satılırdı.

Yenə biçarə, yoxsul, əli qoltuğunda bomboş geri dönən bu yoxsullar gecələr ayaz altında səki və qənbərlər üzərində

növbətdə dururdu ki, bəlkə un və ya sair ərzaq ala bilsin. Daha çoluq-çocuğunun “acıq” fəryadını eşitməsin.

Bununla bərabər, yenə ala bilməyirdi. Əliboş evə övdət edirdi [qayıdırdı]. Çünki gələn ərzaq məhəllə qoçusuna, zənginə, sahibi-nüfuzuna, çinovnikinə və kooperativ sahibinin qövm-əqrəbasına verilir. Qalanı da həzmi-rabedən ötürü-lürdü.

Xəlayiq [camaat] bu alçaq, bu insafsız müamilədən [rəftardan] bıqdı, islahına təşəbbüs etdi. Dürlü-dürlü çarələr arandı. Təkrar-təkrar Bələdiyyə İdarəsinə axın etdilər. Gurultu, patlıt qopardılar. Artıq başqa əlac yeri də qalmamışdı. Çünki əhali öylə ehtiyac içində qalmışdı ki, axşamdan sabaha qədər qar, yağış altında dükənlər qarşısında gecələyirdi. Qadın, erkək yek-digərinə qarışmışdı. Mal verilən dükənlər qarşısından hər daima ağlaşmalar eşidilirdi. Qış fəslində bir çoxları əl-ayaqlarından məyub [şikəst] oldular.

Bu surətlə növbət bəkləyən yoxsul yenə də ailəsi yanına üzüqara adamlar kimi əliboş qayıdırdı. Artıq səbir kasaları dolmuşdu.

Əhalinin qələyanı [cuşa gəlməsi] və sərkərlərin [başçıların] təşəbbüsü nəticəsində bu ağır müşkülata bir dürlü çarə yolu bulundu. Ev komitələri təsis olundu.

Həqiqətən bu təşəbbüs keçmişlərə nisbətən qayət yüngül, qayət əlverişli idi. Hər bir ev komitəsi 20 ya 30 evin siyahısını tutub məhəllinə [yerinə] təqdimlə müəyyən miqdarda ərzaq alırdı, siyahı etdiyi evlərə paylayırdı. Bu sayədə həm ərzağın udulması, həm də xəlayiqin so-

yuqlar altında əzilməsi kimi fənalıqlar bərtərəf edildi [aradan qaldırıldı].

Əlbət, bundan da sui-istifadə edənlər olurdu. Fəqət müfəttişlik iştirakı ilə olurdu. Bəzən müfəttiş para beş-on evi ev komitəsinin zülfünə qurban edirdi. Bəzən də heç kəsə verilməyəcək bir siyahını müfəttiş cənabları təsdiq edir, alınan ərzağı ev komitəsi ilə yarı-yarı paylaşırırlardı. Böylə siyahılar şimdiki də mövcuddur. Həpsini bilirəm.

Bu xüsusata yalnız mən deyiləm, bütün azərbaycanlı fərdən-fərd [hər kəs] aşnadırlar. Eyi cəhətini də, fəna cəhətini də kamalınca anlayırlar. Həpimiz bu yolda imtahanlar verib təcrübələr hasil etmişiz.

Lakin bu yaxınlarda hökumət tərəfindən buraxılan ərzaq yenə əski üsul üzrə olduğu görüldü. Həman quyruq eynilə irəlidə gördüyümüz kooperativlər qarşısında uzandı. Yenə də erkəncə növbətdə durmaq başlandı.

Bunu görəndə hər bir fərdin heyrət etməməsi qabil deyildir. Zira xəyala böylə bir şey gəlir ki, guya bildir bu üsul ilə ərzaq alan və paylayan əhalidən biri də sağ qalmamışdır. Həpsi Lut qövmü kimi məhv olmuşdur. Şimdiki yerlərinə başqa bir qövm gəlmişdir. Burası insanı pək çox düşündürür. Düşündükcə dürlü-dürlü yollara doğrulayır.

Beş sənəlik ömrünü ərzaq təqsimatı və təhəssüratı [paylanması və həsrəti] ilə çürüdən ərbaab nəsil olur ki, yüzlərcə əhalinin payını bir nəfərə mal etməyə riza verir? Əsla ötəsinə-bərisinə diqqət etməyir.

Şimdiki baxalım bu qaç günün ərzində

buraxılan qənd, şəkər, parça, ayaqqabı və sair bunlar kimi mallardan kimlər istifadə etdi?

Bütün ömrünü işsizliklə keçirənlər, bütün hiylə ilə keçənlər, bütün əcnəbilər.

Bir nəfər gündə 20 girvənkə qənd, 20 girvənkə şəkər və o miqdarda parça və sair mal aldığı halda, 99 nəfər bir girvənkə olsun ala bilməmişdir. Heç kəs işini buraxammamışdır və buraxa bilməz. Bir girvənkə şəkər üçün bir gün işini buraxarsa, ailəsi evdə ac qalır, yenə də əs-kidəki müşkülata məruz qalır.

Bunun digər bir cəhəti də vardır ki, o cəhəti daha böyük nöqsandır. O isə ərzağın üsulsuz paylanmasıdır.

Məsələn, bir şəxs kooperativ dükanından fəqət bircə girvənkə qənd, yaxud şəkər ala bilər, qərardad mövcubincə [qərardada əsasən] ziyadə verilməz, deyilmi? Əcəba, səkkiz, on, on iki nəfər ailə sahibi olan bir şəxs bu bir girvənkə şəkərlə nə yapa bilər?

Heç bir şey. Bir gündə deyil, bir saatda tamam olub gedər.

Binaənileyh [odur ki], Ərzaq dairəsi rəyasətində bulunan zəvatdan [şəxslərdən] rica edirik ki, əhaliyə veriləcək ərzaq yenə də ev komitələri vasitəsilə verilsin və hamısına verilsin. Çox mümkün deyilsə, hər nəfərə yarım girvənkə, ya bir çet-ver təqsim edilsin. Fəqət ümum ailə hesabı ilə verilsin ki, bir dürlü etinasızlıq kimi tələqqi edilməsin.

Ancaq sadıq müfəttiş, sadıq ev komitələri vasitələri ilə.

Yoxsa bu qərarla paylanan ərzaq hər bir cəhətlə əlverişli deyildir.

Ayn. Ayn.

YENİ BİR MACƏRACULUQ

Kəndi hakimiyyətlərini türk-Azərbaycan xalqı üzərində qurmaq xəyalatı ilə yaşayan Rusiya sosialistləri və onların hakimiyyəti sayəsində bir taqım kənd qəza komissarlıqları qazanmaq arzulayan müsəlman hümmətçiləri bu gün yenə təzə bir avontüra yaratmaq istəyirlər.

Sağ eserlər ilə “Müsavat” firqəsindən başqa bütün siyasi firqələr bu gün avqustun 14-də ümumi tətil elan etmək istəyirlər.

İntibahnamələrində [vərəqələrində], elanlarında, müraciətlərində tətilin səbəblərini böylə şərh edirlər:

- 1) Denikin hücumuna protesto;
- 2) Çar cəlladlarının, Denikin agentlərinin həbsi;
- 3) Zəhmətkeşlərin azadlığı;
- 4) Fəhlə təşkilatlarının, fəhlə orqanlarının hüriyyəti;
- 5) Fəhlə nümayəndələrinin həbsdən xilas və qeyrə.

Həmişə maska altında çalışan Rusiya bolşevikləri bu dəfə də bir bəhanə tapmışlar: “Denikin qorxusu”.

Lakin altında xalq arasında provokasiyalar yapan “axperlər”in hüriyyəti, Mikoyan, Mirzoyan, Qoqoberidzələrin həbsdən xilas kimi fikirlər edirlər.

Bu gün istiqlal və hüriyyətdən başqa, Azərbaycan məfkurəsindən ayrı fikir və arzusu olmayan Azərbaycan[ın] sadədil türk zəhmətkeşlərini özlərinə istifadə aləti etmək üçün bolşeviklər bu günün təhlükəsindən istifadə edirlər. İçərimizdə iğtişaş salmaq, Dağıstanda olan kimi bizdə də Denikin və Avropa qüvvələrinin əlinə bəhanə vermək istəyirlər.

Fəqət Denikin qarşısına ən əziz övladını əsgər göndərmiş Azərbaycan-türk camaatı bolşeviklərin bu hiyləsinə inanmamalıdır. İstiqlaliyyəti istiqlalıyyət düşmənləri deyil, istiqlalıyyət sahibi müdafiə edəcəyini anlamalıdır. Hürriyyətimizin düşmənlərinin budəfəki hiylələrini də anlayıb tətildə iştirak etməməlidir. Bilməlidir ki, bolşeviklərin bu hiyləsi hakimiyyət məqsədi üçün tərtib olunmuş bir avantüradan başqa bir şey deyildir.

Məhəmmədzadə Mirzəbala

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Məruzə

İşbu cümə günü səhər saat 11-də Bələdiyyə İdarəsi salonunda sabiq Dağıstan Cümhuriyyəti nəzdindəki Azərbaycan siyasi nümayəndəsi Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev cənabları Dağıstan haqqında ümumi məruzə oxuyacaqdır.

Türküstan nümayəndəmiz

Sırağagün axşam Mavərayi-Bəhri-Xəzər [Zakaspiysk] Hökuməti indindəki [nəzdindəki] Azərbaycan siyasi nümayəndəsi [Əkbər ağa] Sadıqov cənabları xidmət işləri üçün Bakıya varid olmuşdur [gəlmişdir].

Bugünkü tətil

Özünü Bakı zəhmətkeşlərinin baş idarəsi adlandıran “Mərkəzi Fəhlə Konfransı” nam təşkilat bu gün ayın 14-də ümumi tətil etməyi təhti-qərara almışdır. Tə-

tilin zahiri səbəblərini böylə göstərirlər: Fəhlə təşkilatları və sosialist qəzetələri əleyhinə görülən tədbirlərin ləğvi, həbs olunmuş bolşeviklərin azad edilməsi və Denikin hücumuna qarşı protesto.

Dəmiryol istasyonlarında

Neçə gün əvvəl, “Müsavət” fırqəsi tərəfindən Yusif İbrahimli əfəndi Azərbaycan dəmiryoluna fəhlələr arasında təşkilat yapmağa çıxmışdı. Yusif İbrahimli Keşlə, Hacıqabul, Ucar, Gəncə, Ağstafa və bunların arasında olan hamı istasyonları gəzib, fəhlələri toplayıb əhvali-hazirə ilə tanış etmişdir. “Müsavət” şöbəsi olmayan yerdə şöbə açılmışdır.

Öz vəzifəsindən başqa Yusif əfəndi, fəhlələrdən bir çox şikayətlər, məlumat toplayıb götürmüşdür. O cümlədən, Keşlə, Biləcəri, Hacıqabul, Ağstafa fəhlələri öz müdiriyyətlərindən şikayət etmişlərdir.

Ağcaqabul istasyonunda Ermənistan yollanan erməni yetimləri arasında müsəlman çocuqları tapılmışdır. Ağstafadan keçən ingilis eşelonları arasında ingilis libasında olan bir ermənidən 7 tay papaq dərisi tutulmuşdur ki, qiyməti təxminən 600.000 manatdır. Bunlar, ingilislərin məlumatı ilə həbs edilmişdir.

Fəhlələr rica etmişlər ki, naçalniklərin rəftarları əleyhinə tədbirlər görülsün. Onlara ərzaq verilsin və şəhərlərdən həmişə adamlar gəlib onları əhvali-hazirədən xəbərdar etsinlər.

Muğanda taxıl

Aldığımız məlumata görə, Muğanda bu il taxıl bol olmuşdur. Hər desyatindən 110-120 pud məhsul gözlənilir.

Hürufatımız haqqında müsahibə

Bakı Türk Tələbələri Komitəsinin təşəbbüsü ilə bu gün ağustosun 14-də Bələdiyyə salonunda axşam saat 5-də hürufatımızın [hərflərimizin] dəyişməsi haqqında tələbə [Mir Əbdüləziz] Seyidov məruzə oxuyacaqdır. Məruzədən sonra müsahibə olacaqdır.

Süleyman Abdullayevin sürgünü haqqında

Qəzetəmizin keçən nömrələrində xəbər verdikimiz Süleyman Abdullayevin qradonaçalnik tərəfindən sürgün edilməsi haqqında yaptığımız təhqiqatdan anlaşılmışdır ki, Süleyman əfəndinin evini qradonaçalnik zəbt etmək istəmişdir. O isə müqabilə edib razı olmamış, sürgün məsələsi də bu yerdən baş vermişdir.

Fəhlə həyatı

- Balaxanıda Əmiraslanovun 22-ci uçaştokda olan mədəniyyət işləyən Allahverdi Əsgər oğlunu xidmətdən əzl [kənar] edib kollektiv üsulu ilə bir ay artıq məvacibini vermədiklərindən, “Müsavat” firqəsinin Müsaliyə və Mürəfiyə [Məhkəmə və Barışıq] şöbəsi tərəfindən bu barədə baş müdiriyyətə müraciət olunub məvacibi verilməyən müvəffəq olmuşdur.

- Balaxanıda Ter-Akopovun mədəniyyət işləyən Qulam Rza oğlu könüllü əsgər qeyd olunmuşdu. Şimdi isə müdiriyyət onu geri qəbul etməyir. Bu barədə “Müsavat”ın Müsaliyə və Mürəfiyə şöbəsi lazımı iqdamatda [təşəbbüsdə] bulunub Qulam əfəndini vəzifəsinə qəbul etdirmişdir.

- Ramanada Şəmsi Əsədullayevin mədəniyyət işləyən Əziz Qurbanəli oğlu xidmətindən qovulmuş olub, kollektiv üsulu ilə məvacibi 360 manat əvəzinə 180 manat verilmişdir. Bu barədə “Müsavat”ın Mürəfiyə və Müsaliyə şöbəsi lazımı binagüzarlıqda bulunub ixtilafı rəf etmişdir [aradan qaldırmışdır].

Cəmiyyəti-Xeyriyyədə

Qars nahiyəsindən qaçmış 10 nəfər qaçqın Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi tərəfindən yetimlər yurduna göndərilmişdir. Qaçqınların 9-u 6-12 yaşlarında uşaq, biri isə 45 yaşında qadındır.

Əsir türklər

Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi iki nəfər türk əsirini Ümuri-Xeyriyyə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] göndərərək Batuma getmək üçün yol xərcindən təmin edilmələrini rica etmişdir.

Ordubad qaçqını

Ordubad qaçqınlarından Əbdürrəhim Hacı İsmayıl oğlu Cəmiyyəti-Xeyriyyəyə müraciətən xəbər vermişdir ki, Mahmud adlı üç yaşında oğlunu arvadı mərhum olduğundan saxlaya bilməyir. Cəmiyyəti-Xeyriyyə yetimi yetimlər yurduna yollamışdır.

Lənkəran komissarları

Dövrən edən şayiata görə, Lənkərandan qaçmış bolşevik komissarları qismən İrana, qismən Petrovska fərar etmişlər və qaçarkən özləri ilə 18 girvənkə təmiz qızıl aparmışlardır. Qaçqınlar Sarı adasında paltarlarını dəyişib İran paltarı geymişlər.

Ümumi tətil münasibətilə

Bu gün şəhərdə tətili-ümumi gözləndiyindən Bakı qradonaçalniki tərəfindən şəhərin divarlarına xüsusi elan yapışdırılmışdır. Elanda tətil, ictimai [yığıncaq] və toplanış qadağan edilir. “Müsavat” firqəsi ilə “sağ inqilabçı sosialistlər” (eserlər) tətildə iştirak etməməyi təhti-qərara almışlardır.

Sərgi

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü avqustun 19-da bulvarda Gömrükxana körpüsündəki üzgüçülük məktəbi nəzdində uşaq rəsm, şəkil və sair əl işləri sərgisi açılır. Sərgini rəssamlar idarə edirlər. Daxil olmaq üçün böyüklər 2 manat, uşaqlar və mütəəllimlər [şagirdlər] 50 qəpik verəcəklərdir.

Daxil olmuş mallar

Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarətinin Statistika şöbəsinin məlumatına görə, ağustosun 11-də Bakıya bu qədər mal gəlmişdir: taxıl 2608 pud; furaj [yem] 1942 pud; taxta 700 pud; dəmir əşya 659 pud; xalis dəmir 2000 pud.

Birjada

Kerenski minliklər 1300 rubləyə, 250 manatların 1000 manatı 1250 manata, xırdalar 15 faizə. Nikolay pulları zəifdir: 500-lüklər 1350 rubləyə, 100-lüklər 250 rubləyə. Bon pulları 28 faizə, gümüş xırda 14 rubləyə, manatlar 30 rubləyə.

Valyuta

İngilis funt banknotu 400 rubləyə və çek 350 rubləyə. Qızıl Osmanlı lirəsi 415 rubləyə, kağız lirə 95 rubləyə. Fransız frankı 22 rubləyə.

LƏNKƏRANDAN XÜSUSİ MƏKTUB

Lənkəran mahalını və Astaradan hərəkət edən Azərbaycan qoşunlarını idarə etmək üçün Azərbaycan Hökuməti tərəfindən göndərilmiş olan xüsusi vəkilin vürudundan [gəlişindən] Zuvand, Lənkəran və Astara mahalları əhalisinin nə dərəcə şad olduqlarını mən təsvir edəmməm. Yandırılmış olan kəndlərin əhalisi, uşaqlar, arvadlar şadlıq əşki [gözyaşı] tökərək çoxdan bəri gözlənməkdə olan əziz qonaqları duz-çörəklə istiqbal etdilər [qarşıladılar]. Silah daşımağa istedadı olan şəxslərin burada isbatı-vücut [işti-rak] etməmələri gözə çarpırdı. Sonradan məlum oldu ki, hər kəsin tufəngi var isə meydana-müharibəyə getmişdir. Hal-hazırda hər iki tərəf arasında danışıq davam edir. Gərək xüsusi vəkil və gərək muğanlılar guya çalışırlar ki, qan tökülmədən ara düzəlsin.

Xüsusi vəkilin bu cür arzusu doğru və həqiqi isə də, muğanlılar zahirən “cümhuriyyət”çilik macərəculuğunu [avantürasını] uzatmaq istəyirlər və bunlar ingilislərdən, yaxud Denikindən müavinət gözləyirlər. Lakin onlar[ın] bu ümidlərində bolşevikdən müavinət bəklədikləri ingilislər onlara qənim oldular.

Mən muğanlılara bir dəstə deyirəm. Çünki muğanlılar 20 min nəfər olduqları halda əhalinin ondan doqquzunu təşkil edən müsəlmanları son vaxtlarda tamamilə talan edib onlara olmazın zülüm və əziyyət etmişlərdir. Amma müsəlmanlar məcbur idilər ki, muğanlılarla bərabər zalımlara səs versinlər.

Azərbaycan məmurunun buraya gəlməsi ilə əhalinin işi bir dərəcə yüngülləşmişdir. Hər tərəfdən əhalidən izhari-übudiyyət [təbəçiliklərini ifadə edən] kağızları gəlmişdir.

İngilis komandanlığı nümayəndələri vürudu ilə iş tamamilə dəyişdi. İngilislər qəti surətdə muğanlılardan tələb etmişlər ki, bilatəxir [dərhal] Azərbaycan hökumətinə təbə olsunlar. Muğanlılar bu xüsusda bir çox dedi-qoduya başladılar. Bu isə ingilis nümayəndələrini səbirdən çıxarıb məktubən muğanlılardan zeyldəki [aşağıdakı] tələbatda bulundular:

“İngilis Komandanlığı admiral Kolçak və Müttəfiqlərin Paris qətnaməsinə istinad edərək qət etmişdir ki, Lənkəran mahalı və Muğan oblasti Azərbaycan sərhədinə daxil olduğu üçün bu yerləri Azərbaycan məmurları idarə etməlidir. İngiltərə Komandanlığı Azərbaycanın qanuni hərəkətinə müavinət etmək prinsipini gözləyir. Azərbaycan Lənkəran və Muğan oblastına xüsusi heyət göndərir ki, müsəlmanlarla bərabər rusların da mənafeyini müdafiə eylesin. İştə bu məsələdə İngiltərə Komandanlığı Azərbaycana müzahirət [kömək] edərək muğanlıların Azərbaycana təbə olmasını tələb edir.”

İngilislərin bu tələbatından sonra Muğan hökuməti təvəqqe eyləmişdir ki, bu məsələ ümumi Muğan syezdində [qurultayında] həll edilmək üçün onlara möhlət verilsin. Təbiidir ki, həman syezddə müsəlman olmayacaqdır. Bu rica İngilis Komandanlığı nümayəndəsi və Azərbaycan xüsusi vəkili tərəfindən qəbul edilmişdir. Eyni zamanda muğanlılardan im-

za alınmışdır ki, avqust ayının 10-u saat 10-dək məsələ həll edilib Lənkəran azərbaycanlılar tərəfindən işğal ediləcəkdir.

Görünür ki, Muğan hökuməti zabitanı da Muğan hökumətinin bu macərəculuğundan tənqə gəlmişlərdir. Ona görə də İngilis Komandanlığı namına yazmış olduqları məktubda deyirlər ki, biz Azərbaycan qoşunları əleyhinə açılacaq müharibədə iştirak etməyəcəyiz.

Bu da məxfi qalmaya ki, muğanlılarla olan danışıqın axırında İngiltərə nümayəndəsi mister Tori onlara demişdir ki, Salyan tərəfindən Muğana Azərbaycan qoşunları yürüş edirlər. Hərgah muğanlılar komediyadan əl çəkməsələr, onların yürüşlərinin qarşısını almaq qeyri-mümkün olacaqdır.

Bu xəbər muğanlıları böyük bir əndişəyə [təşvişə] salmışdır. Bu fəqərələrin [hadisələrin] həpsi və Muğan qoşunları arasında olan intizamsızlıq ümid verir ki, tez bir zamanda ağılsız olan Muğan macərəculuğu qurtaracaqdır. (Bu məktub yazıldıqdan sonra, təbiidir ki, şəhər alınmışdır.)

Xüsusi Azərbaycan vəkili dəftərxanasında gördüyüm dəhşətli bir mənzərəni mən heç vaxt unutmam. Qəzanın ən uzaq bir guşəsindən gəlmiş olan kənd nümayəndələrindən bir qoca kişi dəftərxanaya girərək Allaha razi-niyaz etdikdən sonra xüsusi vəkil müavinini qucaqlayıb ağlayaraq: “Allah, sənə çox şükür olsun ki, müsəlman hakimi gördük.”

Bu mənzərə hazirunun [orada olanların] həpsini ağlatmışdır. İngilis Komandanlığı nümayəndələri yanmış müsəlman kəndlərinə gəldikdə böylə mənzərələrə təsadüf edilmişdir.

ARÇIQ – TƏNQİD

“Ədirnə fəthi”

Üç-dörd gün əvvəl Cəfər Cabbarzadə əfəndinin “Ədirnə fəthi” nam [adlı] əsəri Hökumət Teatrosunda mövqeyi-tamaşaya qoyulmuşdu. Bu əsər hər nə qədər bir-iki kərə Bakı səhnəsində oynanmışsa da, lakin acizlərinin birinci kərə gördüyü idi.

Müəllif əfəndi, şu gənc mühərrir [yazıcı] bizzat [şəxsən] müraciətlə bir qələm təcrübəsi olaraq ilk yazdığı şu əsəri haqqında bir mütaliə, mütaliəyi-tənqidiyyə yazmamı arzu etdilər. Məlumdur ki, bəzilər tənqiddən xoşlanmazlar.

Zatən tənqiddə xoşa (?) gedəcək bir şey yox ki... Tənqidçi bir əsərdə bir şeyi qəbul və iltizam edərsə, əvəzində beş yerə barmağını qoyar. Bəlkə müəllifincə möhkəm, yek-digərindən ayrılmaz və sökülməz bir surətdə tərtib edilmiş zənn edilən bir əsəri təhlil edirəm deyər üzərində əməliyyatı-cərrahiyyə yapar, onu parça-parça edər, sonunda da üstündən bir dik qələm çəkər.

Tənqidçilərin zatən təbiətləri böyledir ki, onlar həp mənfi cəhətlərdən çox bəhs edirlər. Hələ bəziləri deyəcəyi sözlərini də mülayimətlə söyləməzlər. Qarşılarındakını şiddət və qətiyyətləri altın da əzərlər.

Türk mühərrirlərindən birisi, məəttə-əssüf [təəssüf ki] ismini unutmuşam, filosof Ten – o münəqqidi-şəhir [məşhur tənqidçi] haqqında yazdığı bir fəqərəsində [yazı parçasında] tənqiddən bəhs edərkən deyir:

“...Münəqqid var ki, qarelərinə kəndi-

lərinin düşüdükləri şeyləri söyləyəcək, onların dimağında [zəhnində] hali-müşəvəşiyətdə bulunan əfkarı [qarıışıq, anlaşılmaz bir halda olan fikirləri] qətiyyətlə ifadə edəcək vasitəni bular. Bu növ tənqid ərbabı faydabəxş bir müəllimlik və mürəbbilik vəzifəsi ilə qarelərini tıpqı birər şagird kimi əllərindən tutaraq çıxılması mətlub olan [arzu edilən] dərəcəyə birlikdə süud edərlər [yüksələrlər].”

Demək, bu bir qisim tənqidçilərdir ki, ikinci dərəcədə qalırlar. Mühərrircə, birinci dərəcə münəqqidlər bəsbütün bu sifətlərin ziddində olurlar. Onlar qarelərinin səviyyəsinə, mövqeyinə enmək lüzumunu əsla düşünməzlər. Onların əfkar və amalını rəncidə edəcəyini nəzəri-ətibara almayaraq, öz fikirlərini kamalişiddətlə söylərlər. Tənqid nöqtəyi-nəzərinə bu daha ziyadə faydalıdır. Çünki bunda mənəziri təbdil [mənəzələri dəyişdirmək], nöqtəyi-nəzərləri təksir [çoxaltmaq], mütaliə və tənqid hissini təşhiz [kəskinləşdirmək] vardır. Məşhur filosof və münəqqid Ten dəxi böylə tənqidçi imiş. Budur ki, kimsə tənqiddən xoşlanmaz.

Fransız romançılarından ən məşhuru, realizm məsləki-ədəbisinin müəssisi [banisi] Qüstav Flober[in] münəqqidi görə-cək gözü yox idi. Əgər birisi onun yanında xüsusi surətdə olsa belə, “filan fəqərə şöylə yazılsa idi” deməyə cəsərat etsəydi, ən yaxın dostu və səmimi arxadaşı belə olsa, ondan inciyər, adəta, kəndisi ilə duello edəcək dərəcəyə varardı.

Məməfih [bununla belə], tənqid nə qədər çəkilməz bir şey olsa da, yenə olmalıdır və olacaqdır. Ən çox tənqiddən qorxan, onu görmək istəməyən mühərrirlər belə tənqidçilərin o acı və zəhr-

alud [zəhərli] qələmlərindən yaxalarını qurtarmamışlardır. Bununla bərabər, böyük ədib və şairlərin də iqtidarını, dühasını, qüvvətini, fikrini, fəlsəfəsini bu zəhr-alud qələmlər ortaya çıxarmışdır.

Bu halları nəzərə alaraq insan bəzən yazmaq istəyir, lakin mövqeyini sarsıtmamaq, arxadaşlarını, qələm arxadaşlarını kəndisindən rəncidə etməmək, ülfət və məvəddətini [məhəbbətini] qırmamaq üçün sükutu iltizamla ağrımayan başını ağrıtmayaraq istəməyir.

Tənqidin ən münasib yolu bu idi ki, münəqqidi kimsə tanımaya idi. Onun kim olduğunu bir kəs bilməyə idi.

Cəfər əfəndinin əsəri haqqında tənqid yazılmasını arzu etdikləri, acizlərinə cəsarət verməklə “Ədirnə fəthi” haqqında bir neçə söz söyləməyə müsaidət verir.

“Ədirnə fəthi”nin təhlil və tənqidinə keçmədən əvvəl, başlanğıc olaraq bir fəqərəyə [məsələyə], həm də ədəbiyyatda əsaslı bir mövqe tutan bir fəqərəyə nəzəri-diqqəti cəlb etmək istəyirəm.

Hər kəs sənət və sənətkarlıqdan bəhs edir, “sənət sənət üçündür” deyir, yaxud “sənət həyat üçündür” deyər bunun əksini iddia edir. Əcəba, bu sənət nədir? Əlbəttə ki, sənət haqqında olan bir çox tərifləri sənətkarlıq marağında bulunanlar bilməmiş deyillər. Lakin sənətin bizə lazım olan bir cəhətini qısaca tərif üçün ismi balada [yuxarıda] zikr olunan filosof Tenin bir tərifini təkrar etmək istəyirəm.

Hippolit Ten deyir:

“Sənət bir şeyin əsasi sifətlərini meydana çıxarmaqdır.”

Məsələn, bir rəssam bir şir rəsmi yapmaq istərkən ibtida [əvvəla] şirin əsasi

sifətlərini nəzərə almalıdır. Şirin əsasi sifətləri onun yırtıcılığı və bədəninin ön hissəsinin qayət qüvvətli olmasıdır. Bunun üçün rəssam çəkəcəyi şir rəsminə bu nöqtələri hər zaman nəzərdə tutmalıdır. İlk əvvəl rəsminə şirin dişlərinə və dırnaqlarına əhəmiyyət verməli, sonra köksünün, qollarının sinirlərinə diqqət etməlidir.

Demək, bir rəssam, sənətkar bir rəssam beş-altı cızqı və xətt ilə sizə bütün heybət və dəhşəti ilə qaba taslaq bir şir rəsmi tərsim edə [çəkə] bilər.

Lakin sənətkar olmayan, sənətin nə olduğunu layiqincə dərk etməyən digər bir rəssam bir çox vaxt sərf edər, bir çox cizgilər, xətlər çəkər, sizə bir şir rəsmi ərz edə bilər ki, əbədən [əsla] onda şirə məxsus heybət və dəhşəti göstərə bilməz. Bu ondan irəli gəlir ki, o rəssam şirin əsas sifətlərini nəzərdə tutammamış, lazım olan cızqı və xətləri nəzəri-diqqəti cəlb edə biləcək bir halda çəkməmiş, bir çox artıq xətlər, lüzumsuz cızqılarla vaxtını sərf etmişdir. Nəticədə heç bir şey qazanmamışdır.

Sizə başqa bir misal gətirəlim.

Bir rəssam bir səfalət mənzərəsi tərsim etmək istəyir. Bunun üçün ibtida bir əsas gətirməlidir. Məsələn, əsasını ixtiyar və yaxud xəstə bir qadın surətində alır. Onu bəstəri-mərəzdə [xəstə yatağında] yatırır. Bu, səfalət mənzərəsinin əsasıdır.

Lakin bununla iş bitməyir. Şu yataqda yatan mərizdən [xəstədən] səfalət mənası anlaşılmaz. Hər kəs ona baxarsa, yataqda yatmış bir qadın zənninə sahib olacaq [zənninə qapılacaq] hissi alır. Demək, rəssam mövzusunu bir taqım cüziyyətlə

təqviyələndirməli [gücləndirməli], xəstə ilə əlaqədar, həm də onun səfalətinə işarə ola biləcək şeylər tamaşaçılarına ərz etməlidir.

Bunun üçün rəssam səfilanə bir oda, şu odanın səfilanə olduğunu bildirəcək bir taqım ev şeyləri və sairə oraya toplar. Bunları da bir surətdə şu odaya yerləşdirir ki, həp əsasi olan xəstə qadına nisbətə ikinci, üçüncü dərəcədə nəzərə çarpar. Bununla rəssam sizə bir səfalət mənzərəsi təqdim edər.

Bu, ədəbiyyatda da böylədir. Hər sənətkarənə yazılmış bir əsər, məsələn, roman və teatro nəzərə alınarsa, onda da bu qanunun nəzəri-diqqətdən dur [uzaq] tutulmadığı görülər. Yəni müəllif ibtida bir əsas gətirmiş, moralist və idealist isə müəyyən bir nəticəni, realist isə bəşəriyyətin səadət və fəlakətini mövcib ola biləcək bir təbiət və xasiyyətini nəzərdə tutmuş, onu qarelərinə ərz etmək, bununla onlarda bir həyəcan, bir intibah oyatmaqla çalışmış, müvəffəq də olmuşdur.

Misal üçün, məşahirin [məşhurların] bir əsərini alalım. Götürəlim Şekspirin “Otello”sunu. Burada əsas Otellonun şəxsiyyətidir. Başqaları həp bu əsasın ətrafında dolaşır. Otellonun mahiyyətini, onun qısqanclığını, bundan hasil ola biləcək qəzəbini zahirə çıxarmaq üçün vasitə olurlar. Ona qüvvət verirlər.

Habelə Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin “Dağılan tifaq”ını alalım. Bunda da əsas qumarbaz Nəcəf bəydir. Müəllifin məqsədi qumarın nəticəsini bütün açaqlığı ilə, dəhşət və fəlakəti ilə nəzərə ərz etmək, onunla bir əxlaq dərəsi verməkdir.

Demək, müəllif ibtida bir əsas qəbul edər. Sonra bunun ətrafında bir mövzu

intixab edər [seçər] və yaxud intixab etdiyi və xoşuna getdiyi bir mövzuda əsas nəyi gətirmək istədiyini bəlləməli, ondan sonra da planını cızıb şəxslərini təyin etməlidir. Bu surətdə müəllif nə yazacağını eyicə bildiyindən, hankı nöqtələrə toxunmaq və oxucularının nəzərinə çırpmaq istədiyini bilərək ancaq onun ətrafında gəzib-dolaşar.

Biz indi buradan “Ədirnə fəthi”nə keçmək istəyir, bu nöqtəyi-nəzərdən onu təhlil etmək istəyiriz.

(bitmədi)

Kazımoğlu

İDARƏDƏN CAVABLAR

İdris Axundzadə əfəndiyə: Son məqaləniz dərc edilməyəcəkdir.

Həsən Ziya əfəndiyə: Əncüməni-Xeyriyyə haqqında yazdığınız məqalə dərc edilməyəcəkdir.

Ayn. C. əfəndiyə: “Atalarımıza” sərəlövhəli müraciətnamənizə ehtiyac belə yoxdur. Kaş ki, ataların oxutmaq istədikləri vətən övladının həpsini qəbul edə bilmək üçün kafi miqdarda məktəbimiz olaydı.

İrani Nejad əfəndiyə: Bütün yazınızdan bircə şey başa düşdük ki, Bakıda “İttifaqi-İraniyan” adı ilə bir cəmiyyət təşəkkül etmişdir. Müvəffəqiyyət diləriz. Fəqət yazınız dərc edilməyəcəkdir. Əgər cəmiyyətin məqsəd və məramlarından, daireyi-fəaliyyət və sairəsindən məlumat versəydiniz, məəlməmnuniyyə [məmnuniyyətlə] dərc edərdik.

Süleyman Abdullayev əfəndiyə: Məktubunuz dərc edilməyəcəkdir. Çünki qəzetəyə dəxli olan bir şey deyildir.

Bəhri-Xəzər dənizində posta, sərnəşin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gəz və geri

17-ci körpüdən çərşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənquli-Bəndər Gəz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsq-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

İtibdir

Əhməd Cabbar oğlu Rəcəbovun Zaqafqaziya Ruhani İdarəsi tərəfindən 1917-ci ildə verilmiş 2617 nömrəli metrik şəhadətnaməsi itib. Etibardan saqitdir [etibarsızdır].

7442

Şüşələr (butulkalar)

Araq, şərab və konyak şüşələri alıram. Vrangelski, nömrə 42, Parapet qarşısında “Drujba” şirkəti mağazası. Telefon 2-34.

Doktor M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi.

Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək.

Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

**Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası
Gövhər xanım Qazızadə**

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələnlər xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilir. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Diş həkimi B. M. Şternin

Vorontsovski küçə nömrə 22, Karantinni küçənin küncündə. Telefon nömrəsi 48-15.

Dişlərə müalicə olunub doldurulur, kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırılır, ağrısız çəkilir və qeyriləri.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək; axşam saat 4-dən 7-yədək.

Qiymətlər münasibdir.

7413

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şextər və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnlər

üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

10218

Berlin Darülfünunu doktoru

S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri. Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə.

Telefon nömrə 50-28 və 93.

10244

Petroqraddan gəlmiş doktor

İshaq Avetisoviç Atayans

(professor Mixaylovun müavini)

Mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğuna mübtəla olanları qəbul edir. (Bövl [idrar] yolu azarına, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu elektrik aləti ilə müayinə edir. Hər gün saat 3-dən 6-ya kimi. Çahaşənbə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir. Ünvan: Telefonu küçə, nömrə 6.

7444

Dış həkimi B. L. Levin

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Dışləri ağrısız çəkir. Kabinədə diş çıxığı laboratoriyası vardır. Qızıl ənglər, qızıl köklər, kauçuk işləri. Qəbul edir səhər saat 9-dan 1-ədək, axşam saat 4-dən 8-ədək. Adres: Sisyanovski, nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

7440

Azərbaycan “Kazyonni Palatası”

Bununla elan edir ki, iyun ayının 23-də 1919-cu ildə Azərbaycan Parlamanının təsdiq etdiyi qanununa binaən [əsasən], vergi naloqu (padaxodni naloq) verənlərin gəliri 1918-ci ildə bir beş min (5000) manatdan

yuxarı olmayıbsa, vergi naloqunu verməkdən azad edilirlər.

“Yuridiçeski və fiziçeski” vəsiqələri olanların gəliri 1918-ci ildə beş min (5000) manatdan yuxarı olmuş olubsa, 1919-cu ildə vergi naloqu verməlidirlər.

Bu adamlar uçastkovı komitələrin vergi naloqu şöbəsinə (padatnoy inspektorlar dəftərxanasında) nərədə və nə xidmətdə olduqlarını və 1918-ci ildəki gəlirlərini göstərərək lazım olan qayda üzrə ərzi-hal verməlidirlər.

Ərzi-hal yazmaqdan ötrü lazım olan vərəqələri Kazyonni Palatada və padatnoy inspektorların dəftərxanasında almaq olar.

Ərzi-hal verməyənlər təqsirkar hesab olunaraq böyük məbləğdə cərimə alı-nacaqdır.

T-209

Elan

Bakı Şəhər İdarəsi bununla elan edir ki, avqust ayının 16-sında səhər saat 11-də Təsərrüfat Şöbəsi dəftərxanasında Petrovski Naberejni balıq satan cərgələrin qarşısında olan şəhər budkasının icarəyə verilməsi barəsində müzayidə (torq) olacaqdır. Təfsilatı Təsərrüfat Şöbəsi dəftərxanasında oxumaq olar.

T-214

Müvəqqəti müdir:

Xəlil İbrahim

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Zəhmətkeşlərə xitab

səh. 263. “Mikoyan, Mirzoyan”: Bakıda fəhlə hərəkatının fəal iştirakçıları olmuşlar.

Teleqraf xəbərləri

səh. 265. “Avamlar Kamerası”: ikipalatalı Britaniya Parlamentinin aşağı palatası olan İcmalar Palatası nəzərdə tutulur.

“Samozer[o] gölü”: qəzetdə “gölü” yerinə “köyü” getmişdir.

səh. 266. “Kurlanda” (yaxud Kurlandiya): Latviyanın bir qisminin tarixi adı.

“Liflanda” (yaxud Liflandiya): müasir Latviya və Estoniya ərazilərindən bir qismini əhatə edən tarixi bölgə.

səh. 268. “Xersonun 30 verstliyində vaqə Stanislav”: yer adları çox təhrif edilmişdir.

“Yekaterinoslav”: Ukraynanın Dnepropetrovsk vilayətində indiki Dnepr şəhəri.

“Buenos-Ayresin cənub tərəfində”: qəzetdə çox təhrif edilmiş, “Bubuyenos dairəsinin cənub tərəfində” kimi getmişdir.

səh. 269. “Kozlov”: Rusiyanın Tambov vilayətində indiki Miçurinsk şəhəri; 1932-ci ilə qədər Kozlov adlanmışdır.

Türkiyədə

səh. 269. “Ruhani Müəsisələr naziri”: söhbət Osmanlı vəqflərinin idarə edilməsinə nəzarəti həyata keçirən Övqaf Nazirliyindən gedir.

səh. 270. “[Salih] Münir paşanın”: qəzetdə səhvən “Fərid paşanın” getmişdir.

Yeni bir macəraculuq

səh. 273. “axperlər”: “axper” ermənicə “qardaş” deməkdir.

“Mikoyan, Mirzoyan, Qoqoberidzələr”: Bakıda fəhlə hərəkatının fəal iştirakçıları olmuşlar.

Bakı xəbərləri

səh. 275. “Sarı adası” (yaxud Sara adası): Xəzər dənizində, Lənkəran şəhərinin şərqində yerləşirdi. 1956-cı ildə torpaq yolla Port İliç (indiki Liman) şəhəri ilə birləşdirildikdən sonra yarımada olmuşdur.

Lənkəranda xüsusi məktub

səh. 276. Qəzetdə imzasız gedən bu məktub “Azərbaycan”ın Lənkərandakı xüsusi müxbiri Salman bəy tərəfindən yazılmışdır.

Arçığ – tənqid

səh. 278. “Türk mühərrirlərindən birisi, məəttəəssüf ismini unutmuşam”: burada Hippolit Ten haqqında gətirilən sitatlar türk filosofu və hüquqşünası Əhməd Şuayba məxsusdur.